

Universitatea Babeș- Bolyai, Cluj-Napoca
Facultatea de Istorie- Filosofie
Anul universitar 2009-2010
Semestrul II

I. Informații generale despre curs, seminar, lucrare practică sau laborator

Titlul disciplinei: Istoria sistemelor de securitate în evul mediu și la începutul epocii moderne

Codul:

Numărul de credite: 6

Locul de desfășurare: sala Pompiliu Teodor

Programarea în orar a activităților:

II. Informații despre titularul de curs, seminar, lucrare practică sau laborator

Nume, titlu științific: Conf. dr. Ovidiu Mureșanu

Informații de contact: muresanu@lycos.com

Ore de audiență: miercuri: 16-18

III. Descrierea disciplinei:

- A. *Obiectivele principale:* Cursul își propune să familiarizeze studenții cu etapele esențiale și momentele cheie ale genezei și consolidării serviciilor de ordine și secrete în Europa și Asia de la sfârșitul Antichității și până la începuturile epocii moderne. Prin programa propusă, titularul disciplinei urmărește să sintetizeze, prin discursul didactic, cele mai importante direcții și contribuții de cercetare și abordare a fenomenului atât dintr-o perspectivă cronologică cât și dintr-una diacronică. Sunt analizate prioritar rădăcinile medievale ale metodologiei de organizare a serviciilor de ordine și secrete precum și problemele (atentate, conspirații, acțiuni de spionaj militar sau economic) cu care s-au confruntat în diverse momente istorice.
- B. *Metode utilizate în cadrul predării:* Cursul se desfășoară pe durata a 100 de minute. Prin vehicularea unei bibliografii, în mare parte tradusă în limba română se urmărește facilitarea accesului studenților la cele mai semnificative lucrări de sinteză apărute în domeniu. Criteriul de selecție al bibliografiei a fost formativ și informativ.

IV. Bibliografie obligatorie:

1. H. Nicolson, *Arta diplomatică*, București, 1966.
2. G. Minois, *Cuțitul și otrava. Asasinatul politic în Europa (1400-1800)*, Iași, 2004.
3. C. Nicolae și C. Vasile, *Serviciul secret al Albionului*, Cluj-Napoca, 2007.

4. E. Cerneak, *Cinci secole de război secret*, București, 1968.
5. A. Demurger, *Cavalerii lui Christos*, Chișinău, 2003.
6. N. Zemon Davis, *Ficțiunea în documentele de arhivă*, București, 2003.
7. G. Ziegler, *Secretele Romanovilor*, București, 2000.
8. Sun Zu, *Arta războiului*, București, 1993.

Toate titlurile pot fi consultate la BCU, la Biblioteca Institutului de istorie și la Biblioteca Județeană Cluj.

V. Materiale folosite în cadrul procesului educațional specific disciplinei:

Hărți, atlase istorice și retroproiector, care parțial sunt asigurate de facultate și catedră.

VI. Planificarea/Calendarul întâlnirilor și a verificărilor/examinărilor intermediare:

Săptămâna I. **Introducere în problematica istoriei sistemelor de securitate. Geneza serviciilor secrete și a forțelor de ordine moderne de la Antichitatea târzie până în epoca premodernă.**

Bibliografie: J. Piekalkiewicz, *Weltgeschichte der Spionage*, Fr. Arnau, *Das Auge des Gesetzes*, München, 1965; M. Howard, *Războiul în istoria Europei*, Timișoara, 1997; J. Le Goff, *Omul medieval*, Iași, 1999; J. Huizinga, *Amurgul Evului Mediu*, București, 1993; E. Garin, *Omul Renașterii*, Iași, 2000; J. Delumeau, *Civilizația Renașterii*, vol. I-II, București, 1995; H. Nicolson, *Arta diplomatică*, București, 1966;

Săptămâna II. **Serviciile secrete bizantine. Spionajul economic practicat de bizantini. „Focul grecesc”- arma secretă a bizantinilor.**

Bibliografie: F. G. Maier, *Fischer Weltgeschichte*, vol.13, *Byzanz*, Frankfurt am Main, 1973; N. Iorga, *Istoria vieții bizantine*, București, 1974; Ch. Diehl, *Bizanț. Mărire și decadere*, ed. II-a, București, 1940; L. Bréhier, *Civilizația bizantină*, București, 1994; *Codex Justinianus*, Leipzig, 1991.

Săptămâna III. **Geneza serviciului secret al Albionului (secolele XV-XVII).**

Bibliografie: J. Piekalkiewicz, *op. cit.*; C.Nicolae și C. Vasile, *Serviciul secret al Albionului*, Cluj-Napoca, 2007; E. Cerneak, *Cinci secole de război secret*, București, 1968; S. Pepys, *Jurnal*, București, 1965.

Săptămâna IV. **Poliția engleză – de la vremea bunului plac medieval la Habeas Corpus Act (1679).**

Bibliografie: Fr. Arnau, *op.cit.*; A. Nicolescu, *Istoria civilizației britanice*, vol. I-II, Iași, 1999 și 2001.

Săptămâna V. **Serviciile secrete franceze de la Filip al IV-lea până la Ludovic al XIV-lea.**

Bibliografie: J. Piekalkiewicz, *op.cit.*; J. Carpentier, Fr. Lebrun, *Istoria Franței*, Iași, 2001; E. Magne, *La vie quotidienne au temps de Louis XIII*, Paris, 1958; E. Cerneak, *op. cit.*

Săptămâna VI. **Forțele de ordine franceze de la Hugues Capet, fondatorul poliției parisiene la poliția de stat a Regelui Soare.**

Bibliografie: N. Zemon Davis, *Ficțiunea în documentele de arhivă*, București, 2003; E.Garin, *Omul Renașterii*, Iași, 2000; *La police face a l'histoire*, în *Historia*, nr. 291, februarie 1971; P. Champion, *La vie de Paris au moyen age*, Paris, 1933; R. Delort, *La*

vie au Moyen Age, Paris, 1982; A. Lefranc, *La vie quotidienne au temps de la Renaissance*, Paris, 1938.

Săptămâna VII. Sistemele de securitate din Imperiul german și cel austriac de la criminalistica medievală la „cabinetele secrete” și criminalistica epocii moderne.

Bibliografie: J. Piekalkiewicz, *op. cit.*, E. Zöllner, *Istoria Austriei de la începuturi până în prezent*, vol. I-II, București, 1995; G. Ogger, *Kauf dir einen Kaiser*, München, Zürich, 1980.

Săptămâna VIII. Serviciile secrete venețiene în secolele XV-XVII. Marile trădări. Spioni străini în cetatea dogilor și contraspionajul venețian. Marile operațiuni secrete venețiene în Occident și în Imperiul Otoman.

Bibliografie: J. Delumeau, *op.cit.*; P. Preto, *I servizi segreti di Venezia*, Milano, 1999; J. Alazard, *La Venise de la Renaissance*, Paris, 1956.

Săptămâna IX. Spionajul și contraspionajul venețian în domeniul militar, economic, intelectual și sanitar. Universul spionilor venețieni. Sabotaje, război chimic și bacteriologic. „Gurile de leu” sau cum colabora cetățeanul venețian prin *relatări* și denunțuri secrete cu autoritățile. Spioni venețieni în Țările române în secolele XV-XVII. Veneția sau „cetatea spionilor” – un mit romantic?

Bibliografie: S. Melchior-Bonet, *Istoria oglinzii*, București, 2000; P. Burke, *O istorie socială a cunoașterii*, Iași, 2004; P. Rossi, *Nașterea științei moderne în Europa*, Iași, 2004; R. Mandrou, *Des humanistes aux hommes de science*, Paris, 1973; D. Bernal, *Știința în istoria societății*, București, 1964; N. Vătămanu, *Medicina veche românească*, București, 1970; Idem, *Voievozi și medici de curte*, București, 1972; Idem, *Dohtori și pătimiși*, București, 1974; Cr. Luca, *Țările Române și Veneția în secolul al XVI-lea*, București, 2007.

Săptămâna X. Forțele de ordine și „birourile secrete” ale țărilor ruși de la Ivan al III-lea la Petru I.

Bibliografie: G. Ziegler, *Secretele Romanovilor*, București, 2000; T. Kondratieva, *Vechea Rusie*, București, 2000; Zinaida Schakovskoy, *La vie quotidienne a Moscou au XVII e siecle*, Paris, 1963; N. V. Riasanovsky, *O istorie a Rusiei*, Iași, 2000;

Săptămâna XI. Misiunile secrete ale Sfântului Scaun în Europa și Asia. Un superspion al suveranului-pontif în secolul al XIII-lea.

Bibliografie: Jean-Paul Roux, *Les explorateurs au moyen age*, Paris, 1985; J. Favier, *Marile descoperiri de la Alexandru Macedon la Magellan*, București, 2001; W. V. Bangert, *Istoria iezuiților*, Cluj, 2001; P. Felbauer, *Die Portugiesen in Asien, 1498-1620*, Essen, 2005; Ov. Mureșan, *Umanism, Renaștere și Papalitate în secolul al XV-lea*, Cluj-Napoca, 2005.

Săptămâna XII. Scurtă istorie a justiției penale și a serviciilor secrete în China în vremea dinastiilor Han, Sui, Tang, Sung, Yan și Ming. Veacul de aur al spionilor dublii. Spionii dinastiei Gupta. Iscoadele mongolilor. Cariera lui Toyotomi Hideyoshi de la funcția de șef al serviciilor secrete în armata generalului Nobunaga la cea de shogun, în Japonia medievală. Spionii califilor. Rolul renegaților în Imperiul Otoman.

Bibliografie: Sun Zu, *Arta războiului*, București, 1993; *Trei cazuri uluitoare*, Buzău, 1992; F. Cardini, *Europa și islamul*, Iași, 2002; L. Marcello, *Sălbatica civilizație a stepelor*, București, 2000; V. și D. Elisseeff, *Civilizația japoneză*, București, 1996; J. Gernet, *Lumea chineză*, vol. I-II, București, 1985; Ph. Gosse, *Istoria pirateriei*, București,

1975; R. Mantran, *Istoria Imperiului Otoman*, București, 2001; D. și J. Sourdell, *Civilizația islamului clasic*, vol. I-III, București, 1975; A. T. Embree și Fr. Wilhelm, *Fischer Weltgeschichte*, vol 17, *Indien*, Frankfurt am Main, 1987; J. Dupuis, *Histoire de l'Inde*, Paris, 1963; I. P. Kamenarovic, *China clasică*, București, 2002; J. Levi, *Funcționarii divini*, Timișoara, 1995; M. M. Anderson, *Secretele Chinei imperiale*, Ploiești, /f. a./; Jean-Paul Roux, *Istoria războiului dintre islam și creștinătate 622-2007*, București, 2007; Idem, *Asia centrală. Istorie și civilizație*, București, 2007

Săptămâna XIII. **Societățile secrete medievale și premoderne. Ismailienii și începuturile terorismului în Evul Mediu. Corporațiile medievale. Catharii. Ordinele militaro-călugărești. Rosacrucienii.**

Bibliografie: S. Hutin, *Societățile secrete*, Timișoara, 1991; R. Edighoffer, *Rosicrucienii*, Timișoara, 1995; G. și S. De Sède, *Ocultismul în politică*, București, 1996, F. A. Yates, *Iluminismul Rozicrucian*, București, 1998; Jean-Paul Corsetti, *Istoria esoterismului și a științelor oculte*, București, 2000; W. Shumaker, *Științele oculte ale Renașterii*, Cluj-Napoca, 2003; I.P. Culianu, *Gnozele dualiste ale Occidentului*, București, 1995; M. Turchetti, *Tirania și tiranicidul*, Chișinău, 2005; A. Demurger, *Cavalerii lui Christos*, Chișinău, 2003; Idem, *Templierii*, București, 1999; G. De Sède, *Le secret des cathares*, Paris, 1974; A. Daraul, *Les sociétés secrètes*, Paris, 1974.

Săptămâna XIV. **Comploturi reale și false în Evul Mediu și în epoca premodernă. Cabale. Atentate.**

Bibliografie: V. Borovicka, *Atentate care urmau să schimbe lumea*, București, 1978; Minois G., *Cuțitul și otrava. Asasinatul politic în Europa (1400-1800)*, Iași, 2004; P. Ștefănescu, *Drama otrăvirilor*, București, 1980; Fr. Funck-Brentano, *La drame des poissons*, Paris, 1902; R. Villeneuve, *Poisons et empoisonneurs célèbres*, Paris, 1968; T. Mc Laughlin, *The coward's weapon*, London, 1980; *Procesele Ioanei d'Arc*, București, 1972; M. Turchetti, *Tirania și tiranicidul*, Chișinău, 2005; H. Carrère d'Encausse, *Blestemul rușilor. Eseu despre asasinatul politic*, Iași, 2000; Fr. Collard, *Otrăviri celebre în Evul mediu*, București, 2005.

VII. Modul de evaluare:

Fiecare student este obligat să redacteze două referate inspirate din tematica încorporată în curs și seminar. La seminar studenții sunt evaluați printr-un sondaj intermediar. Nota de la seminar reprezintă 33% din nota finală.

VIII. Detalii organizatorice:

Prezența este obligatorie în proporție de 80%.

Studentul se poate prezenta la examen doar dacă a prezentat referatele.

Frauda la examen se sancționează în conformitate cu regulamentele Universității.

Plagiatul atrage după sine cordarea calificativului insuficient: 4 (patru).

Contestațiile pot fi depuse în termen de 48 de ore de la comunicarea rezultatelor și sunt rezolvate de către o comisie desemnată de șeful catedrei.

IX. Bibliografie opțională:

1. Carrère d'Encausse H., *Blestemul rușilor. Eseu despre asasinatul politic*, Iași, 2000.
2. Collard F., *Otrăviri celebre în Evul mediu*, București, 2005.
3. Demurger A., *Cavalerii lui Christos*, Chișinău, 2003.
4. Idem, *Templierii*, București, 1999;
5. De Sède G și S., *Ocultismul în politică*, București, 1996.
6. Edighoffer R., *Rosicrucienii*, Timișoara, 1995.
7. Hutin S., *Societățile secrete*, Timișoara, 1991.
8. Minois G., *Cuțitul și otrava. Asasinatul politic în Europa (1400-1800)*, Iași, 2004.
9. Yates F. A., *Iluminismul Rozicrucian*, București, 1998.
10. Turchetti M., *Tirania și tiranicidul*, Chișinău, 2005.

TEME DE SEMINAR

1. Renașterea asasinatului politic. Tiranucidul în slujba intereselor dinastice și familiale (1400- 1550)
 2. Teoreticienii asasinatului politic de la Jean Petit la Machiavelli
 3. Tiranucidul în slujba cauzelor religioase (1550-1610)
 4. Tiranucidul împotriva absolutismului în secolul al XVII-lea
Minois G., *Cușitul și otrava. Asasinatul politic în Europa (1400-1800)*, Iași, 2004.
Turchetti M., *Tirania și tiranucidul*, Chișinău, 2005.
Carrère d'Encausse H., *Blestemul rușilor. Eseu despre asasinatul politic*, Iași, 2000.
 5. Otrăviri celebre în Evul Mediu și începuturile epocii moderne (I)
 6. Idem (II)
 7. Idem (III)
Collard F., *Otrăviri celebre în Evul mediu*, București, 2005.
Minois G., *Cușitul și otrava. Asasinatul politic în Europa (1400-1800)*, Iași, 2004.
Ștefănescu, *Drama otrăvirilor*, București, 1980.
Fr. Funck-Brentano, *La drame des poissons*, Paris, 1902.
R. Villeneuve, *Poisons et empoisonneurs célèbres*, Paris, 1968.
V. Borovicka, *Atentate care urmau să schimbe lumea*, București, 1978.
Ernesto Ferrero, *Barbă Albastră. Gilles de Rais și amurgul Evului Mediu*, București, 2002.
 8. Societăți secrete în Evul Mediu
 9. Societăți secrete la începutul epocii moderne
 10. Ordinele militaro-călugărești: templierii
 11. Ordinele militaro-călugărești: ioaniții
 12. Ordinele militaro-călugărești: teutonii
S. Hutin, *Societățile secrete*, Timișoara, 1991.
R. Edighoffer, *Rosicrucienii*, Timișoara, 1995.
G. și S. De Sède, *Ocultismul în politică*, București, 1996.
F. A. Yates, *Iluminismul Rozicrucian*, București, 1998.
Pierre+Andre Taguieff, *Iluminații*, București, 2008.
Louis Pauwels, Guy Breton *Întâmplări stranii din istoria Franței*, București, 1996
- Jean-Paul Corsetti, *Istoria esoterismului și a științelor oculte*, București, 2000.
W.Shumaker, *Științele oculte ale Renașterii*, Cluj-Napoca, 2003.
I.P. Culiănu, *Gnozele dualiste ale Occidentului*, București, 1995.
Idem, *Arborele gnozei*, București, 1998.
M. Eliade, *Istoria religiilor*, vol. II-III, București, 1986 și 1988.
A. Demurger, *Cavalerii lui Christos*, Chișinău, 2003.
Idem, *Templierii*, București, 1999.
Frank Sanello, *Cavalerii Templieri: războinicii domnului, bancherii diavolului*
Franjo Terhart, *Comoara Templierilor*, București, 2005.
Louis Charpentier, *Misterele Templierilor*, Iași, 1997.

- Jules Loiseleur, *Doctrina secretă a Templierilor*, București, 2003.
- Arnaud de la Croix, *Templierii. Istoria Călugărilor-soldați*, București, 2002.
- Regine Pernoud, *Templierii*, București, 1996.
- Steven Sora, *Comoara pierdută a Cavalerilor Templieri*, Iași, 2005.
- Simonetta Cerrini, *Templierii: misterul călugărilor- războinici*, București, 2010.
13. Coduri secrete. Criptologie
 Laurent Joffrin, *Istoria codurilor secrete*, București, 2009.
 Tănase Mihai, Gheorghe Ilie, Mircea Andrașiu, *Enigma enigmelor!*, București, 1993.
 Simon Singh, *Cartea Codurilor*, București, 2005.
14. Inchiziția. Cartea neagră a Inchiziției
 Guy Testas, Jean Testas, *Inchiziția*, Timișoara, 1993.
 Natale Benazzi, Mateo D'Amico, *Cartea neagră a Inchiziției*, București, 2001.
 Bartolome Bennassar, *Inchiziția spaniolă*, București, 1983.
15. Vrajitorie. Procese de vrajitorie în Evul Mediu și la începutul epocii moderne
Lumea vrăjitorului, București, 1996.
 Jean Palou, *Vrăjitoria*, Timișoara, 1992.
 Robert Muchembled, *Magia și vrăjitoria în Europa din Evul Mediu pînă astăzi*, București, 1997.
 Colette Arnould, *Istoria vrăjitoriei în Occident*, București, 2008.
 Carlo Ginzburg, *Istorie nocturnă. O interpretare a sabatului*, Iași, 1996.
 Gheorghe Brătescu, *Procesele vrăjitoarelor*, București, 1970.
16. Istoria ereziilor
 Michel Tardieu, *Maniheismul*, Timișoara, 1995.
 Gheorghe Vlăduțescu, *Ereziile Evului Mediu creștin*, București, 1974.
 Henri-Irenee Marrou, *Biserica în antichitatea târzie*, București, 1999.
 Zbigniew Herbert *Barbarul în grădină*, București, 1980.
 Yuri Stoyanov, *Tradiția ascunsă a Europei*, Iași, 1999.
17. Asaltul asupra Europei medievale: primul val al migrațiilor
18. Asaltul asupra Europei medievale: al doilea val al migrațiilor
19. Asaltul asupra Europei medievale: al treilea val al migrațiilor
20. Marea invazie tătaro- mongolă
 Pierre Riche, *Europa barbară*, București, 2003.
 Lucien Musset, *Invaziile*, vol. I-II, București, 2002.
 Jean-Paul Roux, *Asia Centrală. Istorie și civilizație*, București, 2007.
Tătarii în istorie și în lume, București, 2003.
 Mehmet Ablay, *Din istoria tătarilor*, București, Cluj, 2005.
21. Șocul microbial: epidemiile cu care s-a confruntat Europa medievală
 F. Cartwright, M. Biddiss, *Bolile și istoria*, București, 2005.
 G. Brătescu, M. Lucian, *Epidemiile de-a lungul istoriei*, București, 1968.
 I. A. Barasch, *Istoria unui flagel (sifilisul)*, București, 1968.
 Paul cernovodeanu, Paul Binder, *Cavalerii Apocalipsului*, București, 1993.